

Т. Петрушина
«Социально-экономическое поведение населения Украины в условиях институциональных перемен»

Монографія Т. О. Петрушиної*, присвячена дослідженню соціально-економічної поведінки населення з позицій економічної соціології, має інтерес як для соціологів, економістів, науковців і викладачів, так і для фахівців у царині державного управління. В цій роботі поведінка населення в економічній сфері аналізується в широкому соціокультурному та інституційному контекстах, що значно збагачує наукову аналітику. Автор справедливо наголошує на необхідності аналізу економічної діяльності не у площині лише її суто економічного бачення, а в широкому соціальному просторі людських потреб, інтересів, культури, міжособистісних взаємозв'язків і взаємодій, тобто як соціально-економічної поведінки.

Цінність монографії полягає в тому, що це серйозна теоретико-методологічна робота, що в ній автору вдалося проаналізувати взаємозв'язок соціального та економічного у поняттєвій системі економічної соціології, подати їх чітко тлумачення, реалізувати системний підхід до розробки соціологічної концепції соціально-економічної поведінки людей як специфічної форми їх економічної життєдіяльності, визначити структурні компоненти соціально-економічної поведінки й обґрунтувати методологічні засади типологізації цієї поведінки.

Особливістю монографії є відносна самостійність кожного підрозділу, що дає можливість читачу вибірково зупинитися на певному аспекті дослідження — концепції соціально-економічної поведінки; аналізу економічної культури як чинника соціально-економічного розвитку і регулятора поведінки населення в господарській сфері; з'ясуванні змін, що відбуваються в інституційній структурі українського суспільства. Так, значний інтерес викликає розділ, присвячений системному соціологічному баченню економічної культури, в рамках якого проаналізовано її суть, функції та показники, розглянуто соціогенез економічної культури, особливу увагу приділено аналізу економічної ментальності як суспільного явища, а також емпіричних даних, що характеризують нинішній стан економічної культури населення України.

Як слушно підкреслює автор, поняття «культура» можна застосовувати до будь-якого соціального процесу, явища чи суб'єкта. Але при цьому автор не зводить економічну культуру до виявів загальнолюдської культури в економічних діях, а зазначає, що вона має складний соціогенез, зумовлений дією багатьох чинників, різних за характером: природно-географічних, економічних, загальнокультурних, історичних чинників, а також новітніх — глобалізаційного та інформаційного чинників. На підставі розуміння багатокомпонентності і багатоаспектності економічної культури, аналізу множинності її суб'єктів-носіїв, функцій, проявів Т. Петрушина робить висновок про поліморфність її характеру. При цьому автор наголошує, що «поліморфний характер економічної культури зовсім не означає відсутності її єдності й цілісності, а лише підкреслює специфіку цього феномена».

Органічно і змістовно в контекст соціокультурного аналізу економічної поведінки населення введено аналіз економічної ментальності як глибинної основи економічної культури.

На особливу увагу заслуговує і розділ, присвячений аналізу інституційного механізму формування соціально-економічної поведінки, осмисленню сутності інститутів, які автор розглядає як правила і норми соціальних взаємодій, та інституційних змін. Т. Петрушині вдалося суттєво вдосконалити розуміння соціальних цінностей і норм як взаємопов'язаних, але різних за характером, регуляторів поведінки. Подальшого розвитку з позицій інституційного підходу дістав аналіз економічних реформ, здійснюваних в українському суспільстві, і ставлення до них наших співвітчизників. При цьому автором обґрунтовано висновок про неадекватність цих реформ інтересам більшості населення, виявлені істотні ціннісні переорієнтації українських громадян у межах одних і тих самих вікових груп, що відбулися за роки ринкових реформ.

Заключний розділ монографії повністю присвячений аналізу сучасних поведінкових практик населення. При цьому слід підкреслити, що поведінкові практики, економічна культура і ставлення населення до нових економічних інститутів, насамперед, до змін відносин власності, які визначають специфіку інституційної системи, проаналізовані за даними багаторічного соціологічного моніторингу соціальних змін в українському суспільстві Інституту соціології НАН України і низки інших досліджень, проведених у 1992–2007 р.

Водночас у монографії є певні резерви для удосконалення дослідження. На нашу думку, це зумовлено тим, що складність досліджуваної проблеми не дозволила автору з належною глибиною розкрити такі аспекти, як вплив на соціально-економічну поведінку населення сучасного кризового стану в країні. Проте в цілому монографія характеризується високим теоретичним рівнем і фундаментальністю. Книга буде корисною не тільки для науковців, а й для практичних працівників, викладачів і студентів.

Д. Богиня
доктор економічних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України
Інститут економічного прогнозування НАН України

* Петрушина Т. О. Социально-экономическое поведение населения Украины в условиях институциональных перемен / Т. О. Петрушина. — К. : Институт социологии НАН Украины, 2008. — 544 с.